

ževale naše mnenje in predloge, naše principialno stališče, to bomo šele videli.

Radikalno se je lotil vprašanja koruški poslanec Steinwender in je stavil mnogo deloma stvarno izvedljivih in neizvedljivih predlogov. Pri svojih izvajanjih ni žalil učiteljstva kot celote po nepotrebnem. Opozorjam za sedaj le na njegov članek v „Tagespost“ od 16. oktobra 1910 in na odgovor nemškega štajerskega učiteljstva v „Pedag. Zeitschrift“ z dne 25. oktobra 1910.

Oblastno je pa nastopal meseca marca 1911. l. v treh člankih „Tagespost“ dr. Hans Kleinpeter, profesor, lingvist na gimnaziji v Gmundnu, proti sedanjosti in posebno učiteljstvu. Zajahal je namreč posebno specialiteto šole — „Die Arbeitsschule“, ki pa o nji sam nima jasnih pojmov. Opomnim mimogrede le, da zdaj ne vleče več „Arbeitsschule“ ampak „Schlagwort: Tatschule“. Nas učitelje je imenoval povprek največje nevedneže in ignorante, ki svojega poklica ne umevamo, ki se za nobeno akcijo v razvoj šolstva ne brigamo, niti ne poznamo delovanja Kerschensteinerjevega ne Gurlittovega itd. Predalec bi zabredel, ako bi na tem mestu zasluge teh dveh šolnikov za šolo in njih ideje razpravljaj, opozarjam le na Gurlittovo delo „Die Schule“ iz zbirke „Sammlung sozial-psychologischer Monographien“ in na njegove daljše in krajše razprave v vseh štirih letnikih revije „Dokumente des Fortschrittes“.

Kleinpeter je spravil pri svojem zabavljanju toliko nepraktičnih bedarij vkup, da se nemškemu učiteljstvu niti vredno ni zdelo, natančneje se z njim spuščati v polemiko, ampak ga je 6. štev. „Pedag. Zeitschrift“ z dne 25. marca 1911 odslovilo s kratkim odstavkom. Mož je namreč tip nepraktičnega lingvisti, kakršnim se akademiki drugih fakultet tako radi posmehujejo.

Prav vljudno in prijazno pa vabi naš poslanec K. Z. štajersko slovensko učiteljstvo na sodelovanje pri preosnovi ljudskega šolstva na deželi, kakor je osnovana v programu K. Z., in sicer:

„Slovensko učiteljstvo naj nikdar ne pričakuje, da bi pripuščali za učiteljstvo povišanje plač, preden da ne vidim, da se se to z verno ne vrže v boj za narodne zahteve našega ljudskega šolstva in ne sodeluje skupno z nami za preosnovo šolskega zakona, kakor je primeren na deželi.“

Ta preosnova vsebuje po programu K. Z. tudi delitev štajerskega deželne a šol. sveta. Za sedaj imamo učitelji še dovolj časa, da raziskujemo in fiksiramo svoje stališče in mnenje o preosnovi ljudskega šolstva na štajerskem za deželo po programu K. Z. Škoda, da nam g. poslanec ni razodel še več podatkov po svojem programu, ne pa samo delitve deželnega šolskega sveta, zakaj narodni program K. Z. vsebuje še več točk, zlasti glede slovenskega ljud. šolstva, ki od njih g. poslanec ni pripravljen žrtvovati niti pičice. Potem se bo lahko po njegovem pravilnem nasvetu vršila preosnova po učiteljskih društvih in po izkušnjah strokovnjakov.

G. poslanec tudi vzklika: „Kličem Vas učitelje na delo, pečajte se s preosnovo ljudske šole na deželi! Zahtevate lahko celo od nas poslancev, da zastopamo vaše predloge. Veselilo me bo, če mi podate celi načrt te preosnove. Videli boste, da ga bomo poslanci S. K. Z. vrlo zastopali, če bo le primerno zasnovan po naših razmerah na deželi.“

Ako hočemo učitelji jasno pregledati vprašanje po preosnovi ljudskega šolstva, moramo imeti za to dobro zasnovan temelj raznih dejstev in okoliščin, ki morda res zahtevajo preosnovo, potem se bodo iz njega izcimila nadaljna vprašanja, kako se naj to vrši.

Odgovarjati nam bo treba torej:

1. Ali te treba reformirati in zakaj?

2. Kaj je treba reformirati pri ljud. šolstvu?

a) ali državni šolski zakon?

b) dokonani šolski in učni red, katere točke?

c) obrat v šolstvu, pouk, učni načrt?

d) učiteljstvo, njega predizobrazbo, pravno in socialno stališče?

3. Kako bo treba reformirati vobče?

4. Kako specialno za slov. štajer?

Na ta vprašanja nam bo mogoče stvarno odgovoriti le tedaj ako vestno proučujemo,

kaj dandanes pravzaprav zahtevajo razni sloji, bolj socialne skupine, ki iz njih sestoji družba, od ljudskega šolstva. Tako bomo spoznali in precizirali njih stališče napram ljudskemu šolstvu, in sicer istinito, ne fiktivno. Proučavali bomo na podlagi tega, v koliko odgovarja sedanje šolstvo vsem tem zahtevam.

Pri tem stvarnem razmotrivanju bomo spoznali, v katerih bistvenih in ne bistvenih točkah se te razne principialne zahteve ali stališča ujemajo, oziroma so v nesoglasju, kje bo treba tej ali oni skupini popustiti, ali svoje zahteve dosegljivemu prilagoditi. Morebiti bomo potem dognali modus, da se za nekaj časa doseže povoljno ravnotežje razmer med različnimi stališči in zahtevami. Mogoče nam bo izvajati pozitivne nasvete in predloge za bodočo reformo.

Vrhutega se bomo informirali pri društvu „Sozial-pädagogische Gesellschaft“ na Dunaju, ki je konstituirala „Volksschul-reformkomitee“ za celo Avstrijo, o uspehih enquete l. 1909 in 1910. Razposlal je ta komite 25.000 vprašalnih pol s 124 vprašanji na vsaki poli. Saj smo vendar vsi učitelji tiste pole popisali, ne samo učitelji, tudi starši in zastopniki vseh slojev.

Kakor je iz tega razvidno, se bo nabralo gradiva za objektivno razsojanje dovolj, in se nam ni treba nikakor prenapliti.

Specialno bomo razmotrivali tudi stališče, oziroma zahteve raznih socialnih skupin do učiteljstva samega, ker smo gotovo tudi bistven del ljudskega šolstva. Pri tem bomo morda spoznali, da gre nekaterim slojem, oziroma socialnim skupinam samo za preosnovo učiteljev, odnosno njih pravnega in socialnega stališča.

Zavedati se moramo, da imajo socialne skupine le političko življenje, njih stremjenja so politički akti in zaradi tega se združujejo v stranke, ki se med seboj bore za udeleževanje svojih smotrov ali programov.

Pri proučevanju teh stremljenj glede ljudskega šolstva bomo končno gotovo tudi spoznali, v koliki meri je upravičeno preosnovati ljudsko šolstvo na deželi na štajerskem po narodnem programu S. K. Z. in želim, da bi ob tem res vsi skupaj veselje imeli s polancem g. Verstovškom vred.

Z imeni na dan!

„Slovenski Učitelj“ — št. 9., str. 209 — prinaša pod notico „Imenovanja na slovenskih šolah v Trstu“ pod navedbo imenovanj še sledeči dostavek: „Od zanesljive osebe, bivajoče v Trstu, se je čulo, da se poteguje eden izmed kranjskih poslancev S. L. S. — ime zamolčimo — za liberalnega kandidata, ki pa zdaj še ni prišel do naslova c. k. učitelja. Tako se pač nismo zmenili!“

Ker je ta dostavek pod imenovanji učiteljstva na C. M. šoli, zato mora biti po poročilu „Slov. Učitelja“ prizadeti učitelj eden izmed provizornih — nepodržanih — učiteljev na C. M. šoli.

Da bi se potegoval poslanec S. L. S. za učitelja C. M. šole, se nam zdi neverjetno, ker vemo, da se znajo v slučaju — četudi je poddržavljen splošno interesnega pomena za napredek Slovenstva! — podpiranja pri poddržavljenju zavzemati klerikalni poslanci le še za p. Šukljeta „žlahto“, kar nam jasno kažejo imenovanja učiteljstva na c. k. umetni strok. obrtni šoli v Ljubljani.

Ne tajimo, da bi se ne smelo delati razlike med obračanjem na poslance, kadar gre za državne koncesije v narodno nam ogroženih krajih; toda praksa nas uči drugače, in to pove tudi zadnji stavek zgoraj navedene pripombe, ki pozivlje — na politički bojkot! Ne bomo razmotrivali, če je to opravičeno, vprašamo le, če bo zadovoljno vodstvo družbe, da se učiteljstvo pogaja preko odbora s klerikalnimi poslanci za službo, in če bo s tem zadovoljen lokalni poslanec, da se mešetari preko njega, ki je edini upravičen za kaj takega posredovati na Dunaju, ki je do danes vestno vršil to svojo dolžnost in kateremu se lahko popolnoma skazi taktiko in često uspeh, če se mešetari preko njega in preko odbora C. M. D.?

Zgoraj navedeni dostavek „Slov. Učitelja“ ima značaj podlega natolečevanja, ker smo prepričani, da se nihče izmed učiteljstva C. M. šole ni zatekel po pomoč h kranjskim klerikalnim poslancem. Zategadelj pozivljamo kateheta A. Čadeža in c. k. nadzornika J. Novaka, da ne natolečujeta in blatita brezumno po krivem učiteljstva C. M. šole in prideta z imeni na dan!

Lump laže; pes pa laja izza plota!

Če je pa kdo storil to, kar predbaciva „Slov. Učitelj“, naj nosi sam krivdo in posledice za svoj greh; mi ga ne bomo zagozarjali!

Slovensko-hrvaški klub in istrski državni poslanci.

Pod tem naslovom smo priobčili že več sestavkov, a vendar ne moremo drugače, nego da nadaljujemo, ker naše geslo je „Clara pacta — boni amiei“.

V „Slovenskem Narodu“ je priobčil štajerski tovariš, dopis, v katerem je pojasnjeval, zakaj je štajersko napredno učiteljstvo nasprotno delitvi deželnega šolskega sveta v slovenski in nemški del, kakor je v Pragi češki in nemški samostojni deželni šolski svet. To mu je dalo povod, da je popisal, kakšno ljudsko šolstvo je na Kranjskem, kjer mu gospodari Šustersičeva klerikalna stranka. S tem e zvedela širša javnost za vso kranjsko šolsko mizerijo, in v Trstu izhajajoča italijanska lista „Piccolo“ in „Indipendente“ sta to izrabila za svojo gonjo proti tržaškim Slovincem. „Edinost“ je sicer odvrnila in pokazala obema, da bi bilo bolje, ako bi se zanimala za italijansko šolstvo v Italiji, kjer mrgoli analfabetov. Vendar je ostala še vedno istina, da je kranjsko ljudsko šolstvo na nizki stopnji in mesto, da bi se boljšalo, gre korak za korakom k še slabjšemu. To je priznal tudi dr. M. v „Edinosti“ od 8. septembra t. l. pod naslovom „Nekaj resnice“. On navaja tudi vzrok k temu in pravi, da ni dovolj skrbela za ljudsko šolstvo napredna stranka na Kranjskem, takrat, ko je bila na krmilu. Mi mu pritrujemo, a vendar moramo priznati, dokler je vladala napredna, da se je vsaj počasi nagibalo k boljšemu, četudi ji je nagajala Šustersičeva klerikalna manjšina.

Kranjsko ljudsko šolstvo propada ali nazaduje zaradi delovanja Šustersičeve stranke. Duhovščina in drugi privrženci te stranke so hujskali in hujskajo proti šoli in učiteljstvu, tako da je večina ljudstva, ki nepremišljeno trobi v Šustersičev rog, je smatrala in smatra šolo le kakor neizogibno zlo. Sam Šustersič je na shodih ščeval in hujskal proti učiteljstvu in s tem proti šoli, da, celo do tega je prišel, da je naročal, naj si učiteljstvo numerira svoje kosti. Dokler je vladala napredna, je napravila v tem pogrešek, ker se je bala te hujskarije, namreč mislila je, da jo spravijo Šustersič in njegovi privrženci ob popularnost, ako uredi šolske in učiteljske zadeve. Ta pogrešek se je naravnost nad njo hudo maščeval, ker ljudstvo nima potrebne izobrazbe in nima samostojnosti, volilo je tako, kakor so mu drugi narekovali.

Propadla je napredna in zavladata je Šustersičeva klerikalna. Bože moj, kako se godi sedaj šolstvu in učiteljstvu! Koliko brezpotrebni premeščevanj, koliko tožb, koliko disciplinarnih preiskav itd. je moralo že prebiti ono kranjsko učiteljstvo, ki ne trobi v Šustersičev rog, smo že dostikrat popisali, zato ne bomo tega ponavljali. Prišel je 14. dan oktobra 1909 leta. Imela se je rešiti regulacija učiteljskih plač, seveda bi se pri tem ne moglo delati razlike med naprednim in klerikalnim učiteljstvom. Regulacija se ni smela rešiti, ker tega ni hotel Šustersič. Proti sta glasovala celo učitelja Franc Jaklič in Jernej Ravnikar ter obsodila v stradanje vse kranjsko ljudsko šolo — učiteljstvo, naj je že naprednega ali klerikalnega mišljenja. Zaradi tega je nastalo na Kranjskem pomanjkanje posebno moškega učiteljstva. Temu je nasledek, da poučujejo na mnogih šolah namesto moških ženske učne osebe, a na mnogih župniki, kaplani, organisti, daccarji in drugi za ta stan neusposobljeni ljudje. Ponovili smo v kratkem opis kranjskega ljudskega šolstva in oziroma se sedaj v Istro.

Slovenskemu šolstvu v Istri je najhujši nasprotnik deželni odbor, zakaj ta se brani ustanavljati potrebne slovenske ljudske šole.

Vendar se pri vsem tem nasprotstvu množa slovenske šole, in nadejati se je, da počasi pridemo do primerne števila. Do leta 1908. je bilo tudi v Istri pomanjkanje učiteljstva, videli smo, da so časih čakala sistemizovana mesta po več let, preden so jih aktivirali. Vzrok temu je bilo iskati v premalih plačah. 1908 je deželni zbor reguliral plače. Slovenski poslanci so skrbeli, da se ni naredilo vsaj velike razlike med slovenskim in italijanskim učiteljstvom, in učiteljstva je dosti, da se sistemizovana mesta takoj tudi aktivirajo. V Istri obstoji deželni šolski svet iz c. k. namerenika kot predsednika, iz treh članov, delegiranih izmed članov deželnega odbora, iz enega namerenega referenta, iz treh deželnih nadzornikov, iz dveh zastopnikov katoliške cerkve in iz treh članov, imenovanih izmed ljudskošolskega in srednješolskega učiteljstva. Iz tega je razvidno, da je sestavljen istrski deželni šolski svet tako, da Slovani nikdar ne pridejo do primerne števila glasov. Tudi tu bo potrebno ali deliti ali kako drugače ukreniti, da ne bo slovensko šolstvo po mačehovski oskbovano. In ali bo imelo istrsko slovensko učiteljstvo upanje do istrskih državnih poslancev, ki na obnem tudi deželni poslanci, ko vidi, da ne družijo z najhujšimi nasprotniki kranjskega šolstva? Nadejamo se, da sami poslanci trdijo, da jim učiteljstvo ne more zaupati in noben čudež ne bo, ako se v odločilnem trenutku kdo oglasi in poreče: Nočemo priti dežja pod kap, zato nočemo, da se delil deželni šolski svet! — Dr. M. je povedal zlato nico, da ni zadeva kranjskega ljudskošolskega učiteljstva, ampak zadeva cele Slovenije in zato bi bili moralistiški državni poslanci zahtevati od Šustersiča in njegove stranke, da pravično uredi šolske zadeve na Kranjskem. Ko bi se to zgodilo, bi jim nihče ne mogel zameriti, ako bi mu pomagali do ministrskega stolčka. To, da podpirajo onega moža, ki je vzrok, da je kranjsko šolstvo v sramoto vsemu slovenskemu narodu, jih vendar ne more priporočati. Žalosten zgled vidijo na štajerskem, ker je res ložj umreti v boja s sovražnikom kakor živeti v zavesti, da m bo nekaj zavratno umorila bratovaro ka!

Dne 4. oktobra vsi na manifestacijski shod slovenskega učiteljstva v Ljubljano!

Še o petletninah na Gorškem.

Tovariš Križman me opozarja v zadnji številki „Učit. Tov.“ na razsodbo upravnega sodišča in jo doslovno prijavlja. No, ta razsodba mi je prav tako znana kakor njema. a vložil sem utok, ker ne smatram ene razsodbe upravnega sodišča za zakon in ker ni izključeno, da reši sedaj upravno sodišče v nasprotnem smislu.

Ne vidim pa v tozadevnih dopisih berganja in zbadanja, kakor tovariš K., ampak mirno sodeč, vidim bedo, ki se oglašja v učiteljskih vrstah, in če se kdo potoži v stanovskem glasilu, kje drugod naj si olajša gorje?

Vsi ti dopisi kličejo, naj se nam da kar je odvzetega, in naj se popravi, kar je zgrešenega. Čemu se torej razburjati in mašiti usta z nadpisom: „Tako je... in drugače!“

Tovariš K. pravi, da so vodilni faktorji storili vse mogoče v tem oziru in napravili tudi vse druge potrebne korake, da se izpremene tozadevni paragrafi in še kaj več! Jaz pa pravim, ko bi vodilni faktorji le namignili brez potrebnih korakov in „še kaj več“, bi bilo v naši unicum-deželni vprašanje že davno ugodno rešeno za učiteljstvo in davkoplačevalce. Oboji zdihujejo ali kolikor sem informiran, ne svita se še.

Ako se pa motim, naj tovariš K. navede one faktorje in dejstva, da vidimo, kaj so storili. Drago mi bo!

Popolnoma prav pa trdi moj prijatelj K., ki pravi, da je ugodna rešitev odvisna od deželnega zbora.

Josip Strekelj.